

Resp. *Dist. mai.* Si sub eodem respectu sint simul cum altero et inter se, *Conc.* si sub diverso respectu, *Nego. Contrad. min.* sunt *simul* cum aeternitate tota, tamquam cum duratione univoca et a temporibus adaequabili, *Nego*; tamquam cum duratione analogica, eminenti, et a temporibus inadaequabili, *Conc. Nego conseq. et concedo* falsum esse tempora successiva esse simul inter se. Conferantur supradicta in Praenot. et Demonstr. Thesis.

QUAESTIO VIII.

DE SCIENTIA DEI.

THESIS XXVI.

In Deo est perfectissima scientia, nempe Deus est ens perfectissime et actualissime cognoscitivum (1).

PROBATUR.

66. I. Deus est subsistens in summo immaterialitatis, quia est actus purissimus. Sed quo magis entia elongantur a materia et a potentiate, eo sunt perfectius et actualius cognoscitiva. Ergo Deus est perfectissime et actualissime cognoscitivus. *Maior* constat ex QQ. 2. et 3. *Minor* ex Psychol. Th. 35. cum Corollariis.

II. Omne agens habet aliquam intentionem et amorem vel appetitum finis, et, nisi ab alio dirigatur in finem, debet intelligere et velle finem. Sed Deus est supremum agens, quod a nullo dirigi potest in finem, quodque omnia in suos fines dirigit. Ergo Deus est maxime intelligens, et perfectissime cognoscit omnia sive existentia sive possibilia, omnesque possibles relationes et accidentia eorumdem ad hoc ut omnia apte in suos fines dirigere valeat. *Maior* constat ex Cosm. Th. 21. *Minor* constat ex Quaest. 2. Th. 7.

III. Entia quo sunt perfectiora eo magis participant de perfectione cognitionis. Ergo ens infinite perfectum est infinite cognoscitivum, seu est ipsa pura scientia subsistens. Atqui Deus est ens infinite perfectum, ut demonstravimus in Thesi 19. agentes de infinitate Dei. Ergo Deus est infinite cognoscitivus.

IV. Perfectissima scientia est ea quae habetur per perfectissimam causam. Sed Deus omnia cognoscit per causam perfectissimam idest per Essentiam suam et in Essentia sua, ut inferius demonstrabimus. Ergo in Deo est perfectissima scientia.

(1) 1. p. q. 14. a. 1. et in 1. Sent. Dist. 35. q. 1. a. 1.

THESIS XXVII.

Deus a) intelligit seipsum per seipsum seu per essentiam suam et in ea intelligit tamquam *in medio in quo* caetera, quae cumque habere possunt vel habent rationem entis, b) unico actu intellectionis.

PROBATUR PRIMA PARS.

67. I. Ad perfectissimam operationem vitae intellectivae requiritur omnimoda immanentia tum ex parte principii tum ex parte termini; videlicet ut intellectus, species intelligibilis, intentio intellecta, intellectio et terminus primarius intellectionis sint ipsa essentia intelligentis; ita ut haec *per se ipsam* immediate intelligatur; caetera autem omnia non nisi *per eam* et *in ea* tamquam *in medio per se cognito* intelligentur. Atqui haec perfectissima operatio unice et necessario competit intellectui, qui est actus purissimus subsistens, quique proinde identificatur cum Essentia Divina, quae est causa exemplaris, efficiens et finalis omnium, quae quocumque modo participare possunt rationem entis. Ergo Deus intelligit seipsum per seipsum seu per essentiam suam et in ea intelligit tamquam *in medio in quo* caetera quaecumque habere possunt vel habent rationem entis. *Maior* constat ex Psych. nn. 107. et 159. *Minor* constat ex QQ. 2. et 3.

II. Si Intellectus Divinus determinaretur ad aliiquid intelligendum ab extrinseco, se haberet ad obiectum determinans ut potentia ad actum. Atqui hoc repugnat. Ergo Essentia Divina sua infinita aequipollentia ita est principium et terminus primarius divinae intellectionis, ut sit simul *medium sub quo et in quo* Deus omnia alia a se tamquam obiectum secundarium intelligit.

III. Omne, quod est in altero, est in eo secundum modum eius in quo est. Sed omnes possibles effectus Dei, nempe omnia, quae quocumque modo habere possunt vel habent rationem entis, usque ad ultimas determinationes essentiales, accidentales, individuales sunt in Deo tamquam in tali causa, quae est ipsum intelligere subsistens. Ergo sunt in Deo intelligibiliter modo perfectissimo, nempe ut perfectissime cognita in perfectissimo cognoscente. Sed si cognoscerentur in alio medio cognitionis quam in Divina Essentia, non essent intelligibiliter in Deo modo perfectissimo et consequenter nullo modo. Ergo.

PROBATUR SECUNDA PARS.

Actus intelligendi multiplicatur per hoc, quod nova species intelligibilis producitur. Atqui unica Essentia Divina est species intelligibilis, qua Deus cognoscit seipsum et in seipso omnia alia a se. Ergo Deus

unico actu intelligit essentiam suam et omnia alia a se. Haec omnia constant ex supra demonstratis et ex dictis de natura intellectionis in Psych. q. 16. (1).

COROLLARIA.

68. I. Obiectum formale quo divinae intellectionis est Divina Essentia. Vocando *obiectum formale quo* intellectionis speciem intelligibilem, patet Essentiam Divinam esse unicum obiectum formale quo divinae intellectionis, quia divinus intellectus non intelligit per speciem intelligibilem diversam a Divina Essentia. Nos id vocamus cum S. Thoma *medium quo*.

II. Obiectum formale quod et obiectum materiale primarium divinae intellectionis est Divina Essentia. *Obiectum quod* dividi solet in *obiectum formale quod* et in *obiectum materiale*: primum est ratio illa formalis, *per quam* attingitur a potentia cognoscitiva obiectum materiale: ex gr. ratio colorati est obiectum formale quod potentiae visivae. *Obiectum materiale* subdividitur in *primarium* et *secundarium*: primum est, quod primario et ratione sui attingitur a potentia cognoscitiva: secundum est, quod secundario et ratione obiecti primarii ab ea attingitur. Ex demonstratione Thesis et ex Quaestione de Possibilibus, quam egimus in Ontologia Q. 18., appareat, Divinam Essentiam simul esse *unicum obiectum formale quod* divinae intellectionis, et ita esse *obiectum materiale primarium eiusdem*, ut sit simul *ratio propter quam et medium, in quo* Deus intelligit omnia alia a se, quae idcirco constituunt *obiectum materiale secundarium* Divini Intellectus. Et sane non solum Divinus Intellectus nequit ab alio determinari quocumque modo ad intellectionem, quam ab ipsa Divina Essentia: sed insuper quidquid cognoscibilitatis et possibilitatis habent res diversae a Deo, habent a Divina Essentia et a Divino Intellectu, eo modo et ordine, quos in Ontologia l. c. demonstravimus.

III. Deus comprehendit seipsum, quia tanta est virtus eius in cognoscendo, quanta est actualitas eius in existendo (2).

IV. Intelligere Dei est eius substantia; quia in Deo actu purissimo essentia, esse et operatio prorsus identificantur (cfr. S. Th. l. c. a. 4.).

Quaeres. Utrum Deus cognoscat res a se diversas IN SEIPSIS.

Resp. Si sermo sit *de medio subiectivo*, idest de specie intelligibili, Deus cognoscit eas *non in seipsis*, sed in ipsa Divina Essentia, quae est unicum medium subiectivum *quo vel in quo* Deus cognoscit omnia. Si sermo sit *de medio obiectivo* idest de obiecto cognito in quo aliiquid cognoscitur; neque hoc sensu Deus cognoscit res *in seipsis*; nam Deus

cognoscit res in quantum Divina Essentia continet similitudines rerum omnium. Et ideo eas obiective cognoscit in ipsa Divina Essentia tamquam in *objeto primario* sua cognitionis, in quo cognoscit omnia quae sua eminentia et virtute continent. Si sermo sit *de termino cognitionis*, qui cognoscitur perfecte *sicuti est in se*; hoc sensu Deus dici potest et debet cognoscere res a se diversas *in seipsis*, quia perfectissime cognoscit eas *sicuti sunt in seipsis*. Id ulterius patebit ex dicendis in Thesi sequenti.

S. Thomas (1) haec habet: « Dupliciter aliquid cognoscitur: uno modo *in seipso*, alio modo *in altero*. In *seipso* quidem cognoscitur aliquid, quando cognoscitur *per speciem propriam adaequatam ipsi cognoscibili* (idest quae limitatur ad illud unice obiectum); sicut cum oculus videt hominem per speciem hominis. In *alio* autem videtur id, quod videtur *per speciem continentis*; sicut cum pars videtur in toto per speciem totius, vel cum homo videtur in speculo per speciem speculi, vel quocumque alio modo contingat aliquid in alio videri. Sic igitur dicendum est, quod Deus seipsum videt in *seipso*, quia seipsum videt per essentiam suam. Alia autem a se videt *non in seipsis*, sed *in seipso*, in quantum essentia sua continet similitudinem aliorum ab ipso » (2).

THESIS XXVIII.

Omnia, quae quocumque modo habent vel habere possunt rationem entis; 1º ita intelliguntur a Deo in Divina Essentia, ut cognoscantur propria et perfectissima cognitione quoad omnes suas perfectiones essentialies et accidentales atque notas individuantes, nempe in sua singularitate et quoad omnes suas operationes (3); 2º eodem simplicissimo actu, quo Deus suam essentiam cognoscit (l. c. art. 7.).

PROBATUR.

69. I. Omnia, quae quocumque modo habent vel habere possunt rationem entis, intelliguntur proprie et perfectissime a Deo in Divina Essentia; siquidem Deus essentiam suam perfecte cognoscit. Etenim virtus alicuius rei perfecte cognosci non potest, nisi cognoscantur ea omnia, ad quae virtus se extendit. Atqui virtus divina, quae identificatur cum Divina Essentia, se extendit ad ea omnia, quae quocumque modo habere possunt vel habent rationem entis, et in omnes actiones

(1) Cfr. S. Th. 1. p. q. 14. aa. 7. et 15; et q. 34. a. 3: et qq. dd. de Ver. q. 2. a. 3. ad 6.

(2) 1. p. q. 14. art. 3.

(1) 1. p. q. 14. a. 5.

(2) Cfr. cl. P. *De Maria Phil. Perip. Vol. 3. Tract. 1. q. 7. a. 2.*

(3) Cfr. S. Th. 1. p. q. 14. aa. 5, 6, 9, 10, 13, 14.

creaturarum influit, ut probavimus in Quaestionibus 2. et 7. et adhuc probabimus in Quarta Parte. Ergo omnia quae quocumque modo habent vel habere possunt rationem entis perfectissime cognoscuntur a Deo.

II. Intellectus, qui comprehendit rem, quae est causa exemplaris et efficiens omnis entitatis, necessario comprehendit omnes modos essendi tum essentiales tum accidentales, secundum quos haec res imitabilis est, et omnem virtutem atque efficientiam eiusdem. Atqui talis res est Divina Essentia. Ergo.

III. Deus operando ad extra est causa suprema et immediata omnium rerum quoad esse et perfectiones earumdem usque ad ultimas determinationes; easque modo ipsis convenienter dirigit in suos fines ita, ut ex causarum secundarum (quarum aliae sunt necessariae, aliae liberae) subordinata activitate resultet perfectus et constans ordo universi. Res autem creatae sunt deficientes participationes Divinae perfectionis. Atqui, hoc posito, necesse est, ut Deus antecedenter et independenter a rebus eas cognoscat: nam finis et forma inducenda in aliquod subiectum, sunt priora in intentione i. e. in intellectu operantis. Ergo Deus debet eas praecognoscere in sua Essentia usque ad ultimas determinationes earumdem. Id confirmatur ex eo, quod antecedenter ad existentiam creaturarum assignari nequit aliud obiectum terminans Divinam cognitionem.

70. **Quaeres 1.** *Quomodo unica forma, quae est Divina Essentia, representare valeat distincte omnia, quae quocumque modo participare possunt esse?*

Resp. posse, quia est universalis et immediata causa omnis esse, ut demonstravimus in Quaest. 2^a. Quapropter non intelligit suos effectus in confuso, sed distincte ut competit causae perfectissimae. Id pulcherrime declarat S. Thomas (l. p. q. 14. a. 6.), ubi postquam erroneous quasdam opiniones refutaverit et attulerit quorumdam exempla hanc veritatem explicare volentium; ut puta, si centrum cognosceret omnes lineas a se progredientes; vel lux, si cognosceret seipsum, cognosceret omnes colores; atque horum etiam exemplorum insufficientia detecta, haec habet: «Et sic omnia in Deo praeexistunt non solum quantum ad id, quod commune est omnibus, sed etiam quantum ad ea, secundum quae res distinguuntur. Et sic, cum Deus in se omnes perfectiones contineat, comparatur Dei essentia ad omnes rerum essentias, non sicut commune ad propria, ut unitas ad numeros vel centrum ad lineas; sed sicut perfectus actus ad imperfectos: ut si dicerem: homo ad animal, vel senarius, qui est numerus perfectus, ad imperfectos sub ipso contentos. Manifestum est autem, quod per actum perfectum cognosci possunt actus imperfecti, non solum in communi, sed etiam propria cognitione. Sicuti qui cognoscit hominem, cognoscit animal propria cognitione; et qui cognoscit senarium, cognoscit trimarium

«propria cognitione. Sic igitur cum essentia Dei habeat in se quidquid perfectionis habet essentia cuiuscumque rei alterius, et adhuc amplius; Deus in seipso potest omnia propria cognitione cognoscere. Propria enim natura uniuscuiusque consistit, secundum quod per aliquem modum divinam perfectionem participat. Non autem Deus seipsum perfecte cognosceret nisi cognosceret, quomodocumque participabilis est ab aliis sua perfectio. Nec etiam ipsam naturam essendperfecte sciret, nisi cognosceret omnes modos essendi. Unde manifestum est, quod Deus cognoscit omnes res propria cognitione, secundum quod ab aliis distinguuntur.»

Quaeres 2. *Quomodo intellectus Divinus per intentionalem similitudinem rerum nullo modo perficiatur a rebus cognitis?*

Resp. Quia Divinus Intellectus non recipit a rebus vel ab aliquo alio similitudinem intentionalem earum; sed ipsa Divina Essentia, quae cum Divino Intellectu prorsus identificatur, est causalis similitudo omnium rerum infinite perfectior et plenior quam esset domus aedificanda in mente artificis (1).

Animadversiones ad solvendas difficultates.

71. I. *Distingue modum cognoscentis a modo rei cognitae.* Primus non accipit magis et minus in cognitione divina; quia Deus eodem intuitu omnia videt. Secundus accipit hoc sensu, quod Deus cognoscit, quedam esse magis cognoscibilia in seipsis, quadam minus pro maiori vel minori perfectione earumdem (2).

II. *Relatio Dei cognoscentis ad seipsum cognitum* est rationis tantum et ideo non inducit pluralitatem in Deo (l. c. q. 2. a. 2. ad 1).

III. *Reditio rei ad essentiam suam est subsistentia rei in seipsa.* Unde formae non per se subsistentes, cum sint super aliud effusae, hac reditione carent. Formae autem per se subsistentes, quo sunt simpliciores, eo perfectius ad seipsum redeunt; quia ita ad res alias effunduntur, eas perficiendo vel eis influendo, ut in seipsis per se maneant. Quod maxime in Deo locum habet (ib. ad 2).

IV. *Infinitum intransibile* per partes post partes est *infinitum privative seu potentiale* quod totaliter differt ab *infinito negativo seu actuali* (ib. ad 5. et ad 7.).

V. *Deus dicitur sibi ipsi finitus*, non quasi limitatus, sed quia infinitate suae cognitionis seipsum comprehendit et adaequat (ib. ad 9.). Unde non cognoscit se finite sed infinite (ad 10.).

VI. **Obiicienti.** Medium per quod res cognoscitur, dicitur esse pro

(1) Cfr. S. Th. qq. dd. de Verit. q. 2. a. 3. ad 1. et ad 3.

(2) l. c. 1. ad 5. a. 2. ad 11.

portionatum ei quod per ipsum cognoscitur. Sed Essentia Divina non est proportionata ipsi creaturae, cum in infinitum ipsam excedat; infiniti autem ad finitum nulla est proportio. Ergo Deus cognoscendo Essentiam suam, non potest cognoscere creaturam.

Resp. *Dist. mai.* Medium cognitionis debet esse proportionatum ad cognitionem *per modum proportionalitatis*, *Conc. per modum proportionis*, quae importat determinatum excessum unius termini ad alterum eiusdem proportionis, *Nego*. *Contrad. min.* Essentia Divina non est proportionata ipsi creaturae *per modum proportionis*, *Conc. per modum proportionalitatis*, *Nego*, *Nego conseq.* Nam proportio simplex, quae est unius ad alterum, quaeque resultat ex duobus terminis requirit determinatum excessum terminorum, ex. gr. quatuor ad duo sunt proportionata ad invicem ad modum proportionis. *Proportionalitas* autem quae resultat ex quatuor terminis idest ex similitudine duarum proportionum, non requirit determinatum excessum terminorum; sed salvatur per hoc, quod quemadmodum primus terminus unius proportionis se habet ad secundum terminum eiusdem; similiter primus terminus alterius proportionis se habet ad secundum terminum eiusdem; quamvis termini primae proportionis non convenient cum terminis secundae in aliqua ratione univoca. Ex. gr. sicut se habet substantia creata ad suum esse, similiter se habet Deus ad suum, nempe subsistunt, quamvis Deus per identitatem cum suo esse, substantia vero creata per receptionem. (Cfr. Ontolog. n. 45. ad Obiect. 2.).

VII. *Distingue determinationem cognitionis ex parte cognoscentis a determinatione cognitionis ex parte rei cognitae.* Intellexus Divinus determinatur ad Divinam Essentiam et ad caetera omnia cognoscenda unice a Divina Essentia *per quam* et *in qua* omnia Deus videt (1). Ex parte autem rei cognitae Deus cognoscit proprie et distincte usque ad ultimam determinationem omnes et singulas res earumque proprietates et accidentia sive praedicalentia sive praedicabilia; quamvis non per aliam similitudinem intentionalem, quam per Divinam Essentiam.

VIII. Deum cognoscere *distincta indistincte* verum est si τὸ *indistincte* referatur ad actum cognitionis, quatenus est simplicissimus et maxime unus; non autem si referatur ad res cognitas: has enim Deus distinctissime cognoscit (l. c. ad 9.).

(1) Cfr. qq. dd. de Verit. q. 2. a. 3. ad 6. et art. 4. ad 6.

THESIS XXIX.

**Scientia Dei a) ita est causa efficiens rerum,
ut b) rebus conferat esse mediante divina voluntate (1).**

PROBATUR.

72. *Quoad 1um.* Supposito principio alibi ab ipso demonstrato (QQ. dd. de Pot. q. 7. a. 2.), vi cuius quaecumque convenient in aliqua forma debent vel omnia ab aliquo tertio eam participare, vel unum inter ea esse caeteris causa talis formae; sic arguit S. Doctor (2): « In « omni scientia est assimilatio scientis ad scitum; unde oportet, quod vel « scientia sit causa sciti, vel scitum sit causa scientiae, vel utrumque « ab una causa causetur. Non potest autem dici, quod res scitae a Deo « sint causa scientiae in eo; cum res sint temporales, et scientia Dei sit « aeterna; temporale autem non potest esse causa aeterni. Similiter « non potest dici quod utrumque ab una causa causetur; quia in Deo « nihil potest esse causatum cum ipse sit quidquid habet. Unde relin- « quitur, quod scientia eius sit causa rerum ».

CONFIRMATUR. Scientia Dei sic se habet ad omnes res creatas, sicut scientia artificis se habet ad artificiata. Sed scientia artificis est causa artificiorum eo quod artifex, qua talis, operatur per suum intellectum. Ergo scientia Dei est principium operationis divinae ad extra (3).

Quoad 2um. Scientia in quantum scientia non dicit causam activam. Scientia enim significatur per hoc, quod aliquid est in scientie non ex hoc quod aliquid sit a scientie. Voluntas autem in sui ratione importat influxum quemdam in volita, praesupposita cognitione eorumdem. Atqui in ipso Deo intellectus, scientia, voluntas et reliqua attributa importantia puram perfectionem verificantur secundum sui propriissimam rationem (ut demonstravimus in Quaest. 4.). Ergo etiam in Deo scientia est causa rerum, adiuncta seu mediante voluntate.

CONFIRMATUR. Creaturae per hoc quod in esse actuuntur a Deo nihil conferunt Divinae Bonitati. Ergo Deus non necessario sed libere creat eas. Quod autem libere causatur procedit per liberam determinationem voluntatis, praesupposita cognitione rei facienda. Ergo scientia Dei causat res, adiuncta voluntate.

(1) Cfr. S. Th. 1. p. q. 14. a. 8. et de Verit. q. 2. 14.

(2) In QQ. dd. de Verit. q. 2. a. 14.

(3) Cfr. 1. p. q. 14. a. 8.

THESIS XXX.

Deus in signo priori seu antecedente omne decretum actuale suae voluntatis cognoscit in sua essentia omnia possibilia, sive ea quae neque sunt, neque fuerunt, neque erunt, sive ea quae aliquando extitura sunt.

DEMONSTRATUR.

73. Quum scientia Dei comparetur scientiae artificis libere suum opus exequentis, ex eo quod Deus quasdam res possibles nolit actuare, minime sequitur eum non cognoscere eas secundum omnes possibles earum determinationes, accidentia et relationes: immo ad hoc ut Deus aliquas res libere valeat actuare, alias libere relinquere in statu merae possibilitatis; necesse omnino est ut omnium perfectam et determinatam cognitionem praehabeat. Ex varia autem conditione obiectorum divinae scientiae, haec varias denominationes suscipit. Itaque:

a) Scientia eorum possibilium, quae licet numquam erunt, tamen cognoscuntur a Deo quatenus producibilia ab ipso, vocatur *scientia virtualiter practica*.

b) Scientia eorum, quae Deus actuare decrevit, vocatur *scientia formaliter practica*. Ad hanc refertur scientia malorum, quae Deus permittit, vel impedit, vel ordinat.

c) Scientia malorum pure possibilium vocatur *scientia pure speculativa*. Sic etiam vocatur scientia rerum possibilium, quas Deus considerat non secundum earum esse actuale vel hypothetico, sed secundum omnes intentiones abstractas (e. g. genericas vel specificas) quas intellectus humanus resolvendo de eis apprehendere potest. Sic Deus cognoscit res a se operabiles, non quatenus operabiles.

THESIS XXXI.

Deus antecedenter ad decretum suae voluntatis cognoscit operationes, quas libere agerent creaturae intellectivae, si in determinatis adiunctis extiturae essent.

DEMONSTRATUR.

74. Quum nulla operatio, etiamsi defectuosa seu mala, sit mera negatio entis (omne enim malum, quum sit privatio, fundari debet in aliquo bono), necesse est ut quaelibet operatio creaturae pro eo quod habet entitatis seu bonitatis, sit unus ex infinitis terminis possibilibus imitabilitatis Divinae Essentiae: et ideo debet cognosci ab intellectu comprehendente Divinam Essentiam; et in ea cognosci quaecumque

privatio debiti ordinis in ea fundata. Quod paeclare a S. Thoma (1) sic ostenditur: « Dicendum, quod... quicumque non intelligit aliquod « unum, nihil intelligit. Per hoc autem est aliquid unum, quod est in « se indivisum et ab aliis distinctum; unde quicumque cognoscit ali- « quid, oportet quod sciat distinctionem eius ab aliis. Prima autem « distinctionis ratio est in affirmatione et negatione: et ideo oportet « quod quicumque scit affirmationem, cognoscat negationem; et quia « privatio non est aliud, quam negatio subiectum habens, ut dicitur « in IV. Metaph. (com. IV.), et alterum contrarium semper est priva- « tio, ut in eodem (com. LXIII. et praec.) dicitur, et in I. Phys., inde « est quod ex hoc ipso, quod cognoscitur aliquid, cognoscitur eius pri- « vatio et eius contrarium. Unde cum Deus habeat propriam cogni- « tionem de omnibus suis effectibus, unumquodque, sicut est in sua « natura distinctum, cognoscens; oportet quod omnes negationes et pri- « vationes oppositas cognoscat et omnes contrarietates in eis repertas; « unde, cum malum sit privatio boni, oportet quod ex hoc ipso quod « scit quodlibet bonum et mensuram cuiuslibet, cognoscat quodlibet « malum ». Obiectiones et solutiones vide l. c.

75. **Harum operationum cognitio non est mere conjecturalis sed est infallibiliter certa**, quia habet pro termino ipsas operationes liberas, quales in seipsis essent; et non mere quatenus adhuc essent inclusae in potentia liberi arbitrii adhuc indeterminati ad unum.

76. **Corollarium.** *Adversarii scientiae mediae, quae habet pro obiecto huiusmodi operationes, quae vocantur futuribiles, falluntur quum aiunt Deum independenter a suo decreto praedeterminante non posse habere nisi conjecturalem notitiam operationum, quae adhuc includuntur in potentia causae secundae seu nondum determinatae ad unum.* Nam praeter hanc cognoscibilitatem, habent etiam *intrinsecam cognoscibilitatem in seipsis*, quatenus complexus accidentalis ipsius egressus operationis a potentia operativa libere se determinante, quo constituitur concrete haec operatio in suo esse possibili, est aliqua entitas possibilis, quae nequit effugere intuitum intellectus comprehendentis. *Essentiam Divinam, cuius omnis operatio futuribilis, in quantum habet entitatis vel bonitatis possibilis, est aliqua imitatio.* Ex. gr. hoc determinatum esse accidentale Socratis, quod resultaret per hoc, quod Socrates in quibusdam determinatis adiunctis, se libere determinaret ad unum potius faciendum quam ad aliud; est certissime quoad suam positivam realitatem possibilem unus ex infinitis terminis imitabilitatis Divinae Essentiae. Bene igitur P. Molina (2) triplicem in Deo Scientiam distinguens (de qua mox pauca dicemus) de tertia quae est fu-

(1) QQ. dd. de Verit. q. 2. a. 15.

(2) P. Molina S. I. in 1. p. q. 13. a. 13. Disp. 17.

turibium ait: « Tertiam denique medium scientiam, qua ex altissima et inscrutabili comprehensione cuiusque liberi arbitrii (Deus) in sua essentia intuitus est, quid pro sua innata libertate, si hoc vel illo, vel etiam infinitis rerum ordinibus collocaretur, acturum esset, cum tamen posset, si vellet, facere reipsa oppositum ».

Conferatur omnino S. Thomas (C. G. Lib. 1. Capp. 68 et 69), qui ibi 1º manifeste asserit Deum cognoscere quidquid quocumque modo habere potest rationem entis; 2º huiusmodi esse ipsos *actus intellectus et voluntatis*; 3º hos Deum cognoscere non solum in suis causis proximis, sed etiam in seipsis, quatenus hi habere possunt rationem entis. Quoniam autem S. Doctor passim ostendit vel supponit scientiam eorum, quae quocumque modo habere possunt rationem entis et malorum quae ipsis, ut privationes, opponuntur, *praesupponi* determinationi Voluntatis Divinae libere statuentis quibusdam existentiam conferre (1. p. q. 15. a. 3. de Verit. q. 3. art. 3. c. et art. 4. ad obiect. et alibi passim); manifestum est Deum futuribia cognoscere in seipsis, eo modo, quem nos contra impugnatores scientiae mediae explicamus. Sic 1. p. q. 14. art. 9. S. Thomas praecclare demonstrat et in objectionum solutionibus tuetur Deum cognoscere omnia quae quocumque modo habere possunt rationem entis, licet nunquam fuerint nec futura sint, non exclusis ipsis operationibus et cogitationibus creaturarum. « Quaecumque igitur possunt per creaturam fieri, vel cogitari, vel dici, et etiam quaecumque ipse facere potest, omnia cognoscit Deus, etiamsi actu non sint. » Conferatur integer articulus.

THESIS XXXII.

Opportune dividitur divina scientia ratione obiecti secundarii in scientiam visionis, scientiam simplicis intelligentiae, et scientiam medium.

77. Ea quae constituant obiectum secundarium Divinae Scientiae, ut ex superioribus Thesisibus constat, possunt ad triplicem classem reduci: 1º ad ea, quae actu aliquando existunt extra suas causas, quaeque vocantur *futura*, vel melius vocarentur in suo esse actuali *praesentia* ipsi aeternae visioni, qua Deus omnia quae in aliqua temporis differentia extitura sunt, in sua indivisibili aeternitate intuetur tamquam *praesentia*, ut demonstravimus (in Thesi 25); 2º ad ea quae existent extra causas secundas liberas libere operantes, si hae in adjunctis determinatis invenirentur: haec vocantur *futuribia* vel melius *praesentabilia* Divinae Visioni, quia, si aliqua hypothesis verificata fuisset, essent et ipsa secundum esse reale *praesentia* indivisibili visioni aeterni Intellectus Divini; 3º ad ea quae ne quidem considerantur ut hypothetice existentia extra suas causas, et ideo in nulla hy-

pothesi considerantur secundum suum esse reale *praesentia* Divinae Visioni, unde stricte constituunt classem *mere possibilium*.

*Quapropter vocando scientiam visionis cognitionem, quam Deus habet rerum existentium quatenus existentium, metaphorā ductā a visione oculi corporei, qui non intuetur nisi res actu existentes, et vocando scientiam simplicis intelligentiae cognitionem, quam Deus habet rerum possibilium, seclusa qualibet existentia sive reali sive hypothetica, resultat tamquam *Media Scientia*, ea cognitio quam Deus habet rerum, quae essent extra causas secundas liberas, in hypothesi, qua hae in determinatis adjunctis operarentur.*

*Vi scientiae visionis potest (si ita loqui fas est) Deus infallibiliter respondere quaestioni *an aliiquid erit: vi scientiae mediae, an aliiquid esset: vi scientiae simplicis intelligentiae an aliiquid est possibile esse.**

Attamen, ut omnes quaestiones de modo loquendi praecidantur, si quis cum vetustioribus et cum ipso S. Thoma extenderet obiectum scientiae simplicis intelligentiae ad ea omnia quae non sunt in suo esse reali *praesentia* aeternae visioni Dei, non inveniret is locum pro scientia media. Sed ad rem quod attinet obiectum dari pro tali scientia et eius explicitam distinctionem valde prodesse ad claritatem conceptuum, iam satis appareat, atque in Theologia Dogmatica clarius apparebit.

THESIS XXXIII.

Sententia affirmans Deum futuribia infallibiliter cognoscere in suis decretis praedeterminantibus, quae appellant subjective absoluta et obiective conditionata a) falsa est, et b) a Doctrina S. Thomae prorsus aliena.

PROBATUR.

78. *Quoad 1um.* Si Deus ideo novisset infallibiliter, ex. gr. Socratem si extitisset in quibusdam adjunctis operaturum fuisse libere unum potius, quam eius oppositum, quia ipse Deus decrevisset praedeterminare voluntatem eius ad unum pree alio eligendum; voluntas Socratis non potuisset illud non eligere. Atqui contradictorium est, voluntatem libere eligere id, quod non potest non eligere. Ergo sententia, quam impugnamus, est falsa. *Minor* est evidens. *Maior* conceditur ab ipsis adversariis. Et sane, fatentibus ipsis adversariis, voluntas *in sensu composito praedeterminationis* non habet in sua potestate neque exercitium neque specificationem actus. Porro praedeterminatio non est in potestate liberi arbitrii, sed unice pendet a Deo. Quid ergo remanet libero arbitrio ut habeat dominium sui actus? Profecto nihil.

Nec valet effugium adversariorum ad distinctionem sensus compositi et divisi.

Nam voluntas in sensu diviso praedeterminationis, si vera esset sententia adversariorum, nihil posset agere. Quod enim nequit agere nisi praedeterminetur ad unum, si non facit id, ad quod praedeterminatur, nullo modo agere potest. Quod autem nullo modo facere potest id ad quod non praedeterminatur, non habet *in sensu diviso praedeterminationis* potentiam ad illud. Ergo distinctio adversariorum materialiter falsa est et destructiva libertatis. Et sane quis serio dicat idem esse *non posse agere et posse non agere, non posse mori et posse non mori?*

Quoad 2um. Sententiam, quam impugnamus, esse prorsus alienam a Doctrina Sancti Thomae manifestum est eis, qui absque praeiudicata opinione eam ab ipso fonte haurire solent. Plura S. Doctoris testimonia afferri possent. Pauca seligimus. In 2. Sent. Dist. 39. q. 1. a. 1. Sanctus Doctor ait: « Ipsi potentia voluntatis quantum in se est, indifferens est ad plura, sed quod determinate exeat in hunc actum vel illum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate ». Et ibid. art. 2: « Ratio culpae in actu deformi est ex hoc, quod procedit ab eo, qui habet dominium sui actus, hoc autem est in homine secundum illam potentiam, quae ad plura se habet, nec ad aliquid eorum determinatur, nisi e seipsa, quod tantum voluntati competit ». Et QQ. dd. de Pot. q. 3. a. 7. ad 13: « Voluntas dicitur habere dominium sui actus, non per exclusionem causae primae, sed quia CAUSA PRIMA NON ITA AGIT IN VOLUNTATE, UT EAM DE NECESSITATE AD UNUM DETERMINET, sicut determinat naturam, ET IDEO DETERMINATIO ACTUS RELINQUITUR IN POTESTATE RATIONIS ET VOLUNTATIS ».

Ex postremo testimonio obiter nota, quam longe absint a veritate et a mente S. Thomae adversarii nostri, qui ex necessitate influxus immediati Causae Primae ad omnem operationem creaturarum inferre volunt praedeterminationem voluntatis ad unum, et quanta iniuria abutantur exemplis a S. Thoma aliquando desumptis ex artifice creato applicante instrumentum ad aliquid, puta cultrum ad incisionem. Hae enim similitudines sunt inadæquatae et quum sermo est de voluntate creata afferuntur ad ostendendam necessitatem divini influxus immediati, non praedeterminationem vel praemotionem ad unum. Audiant adversarii S. Thomam in 1. 2. q. 10. a. 4: « Respondeo dicendum quod, sicut Dyonisius dicit (de div. nom. cap. 4. lect. 23) ad Providentiam divinam non pertinet naturam rerum corrumpere, sed servare. Unde omnia movet secundum eorum conditionem, ita quod ex causis necessariis per motionem divinam sequuntur effectus ex necessitate, ex causis autem contingentibus sequuntur effectus contingentes. Quia igitur voluntas est activum principium non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa, sic Deus ipsam movet, quod non

« ex necessitate ad unum determinat sed remanet motus eius continens, et non necessarius, nisi in his ad quae naturaliter movetur ». Quisque videt non potuisse S. Doctor clarius excludere *determinationem ad unum* ab actibus voluntatis creatae circa bona contingentia seu particularia, dum exponit discrimen modi, quo Deus movet ipsam voluntatem ad bonum universale et ad bona particularia. Nam ad bonum universale appetendum voluntas determinatur a Deo quia ad illud naturaliter movetur, non autem ad bona particularia, eo quod ad haec naturaliter non movetur. Conferantur ea quae in Psychologia agentes de Voluntate demonstravimus in Thesi 56.

SCHOLION I.

Quid importet divinum intuitum per scientiam visionis ferri in res existentes.

79. Divinum intuitum per scientiam visionis ferri in res, quae in suo esse actuali sunt praesentia ipsi *nunc* aeternitatis Divinae, non importat Deum cognoscere eas in medio diverso a Divina Essentia, sed adiungit scientiae *simplicis intelligentiae* et *mediae* liberum Divinae Voluntatis actum seu decretum, vi cuius Deus sua omnipotentia creat, conservat et gubernat creaturas modo earum naturae conveniente.

« Etenim (ut ait cl. P. Kleutgen) (1): Deus videns se, videt et comprehendit operationem suam. Non vero comprehenderet, nisi videret effectus eius. Videt igitur voluntates nostras (et caeteras omnes creaturas aliquando existentes) *in illo suo actu*, quo eas creavit, conservat et gubernat, easque totas perpetuo contuens, non potest non cognoscere, quaecumque in iis contingunt. Neque igitur ullus motus in voluntate creata existere potest, quem Deus *in se* ut ipsius voluntatis creatae *causa* non conspiciat ».

SCHOLION II.

Scientia Dei est prorsus immutabilis.

80. Nam ipsa scientia visionis, quae respicit creaturas in aliqua differentia temporis existentes, 1º non causatur ab extrinseco, quum repugnet creaturas per suum esse actuale determinare Divinum Intellectum ad earum cognitionem, ut superius demonstravimus, qui proinde nihil perfectionis recipit per cognitionem existentiae creaturarum, sive hae in maiori sive in minori numero sint extituae; 2º neque supponit in Voluntate Divina successionem actuum: haec enim ita est libera ut sit immutabilis et aeterna, utpote cum actu purissimo prorsus

(1) Kleutgen S. I. Inst. Theol. de ipso Deo, P. 1. L. 1. q. 3. c. 2. a. 16.

identificata. Et ideo quidquid actus liber habet perfectionis, eminenter invenitur in ea, quidquid autem imperfectionis est in libertate creaturarum, removetur ab ea, nempe deliberatio, haesitatio, successio actuum, consilii mutatio. Quapropter ea quae ad extra Deus ponit, ita vult, ut potuerit ea nolle, quia libere procedunt ab eo, sed simplicissimo, aeterno et omnis successionis et mutabilitatis experie actu voluntatis.

SCHOLION III.

Ex hucusque dictis apparet, quomodo solvenda sint obiectiones praecipuae, quae contra scientiam, quam Deus habet futurorum contingentium, desumuntur sive ex parte infallibilitatis Divinae Scientiae sive ex eius immutabilitate.

81. Nam 1º quaecumque fuerunt, sunt et erunt sunt praesentia ipsi nunc aeternitatis Divinae (Thes. 25.). Et ideo S. Thomas (1) postquam similes obiectiones enodaverit, haec addit: « Si unumquodque a Deo « cognoscitur sicut praesimaliter visum, sic necessarium erit esse « (id), quod Deus cognoscit, sicut necessarium est Socratem sedere, ex « hoc quod sedere videtur. Hoc autem non necessarium est absolute, « vel, ut a quibusdam dicitur, necessitate consequentis, sed sub condicione, vel necessitate consequentiae. Haec enim conditionalis est necessaria, si videtur sedere, sedet. Unde etsi conditionalis in categoriam transferatur, ut dicatur: *Quod videtur sedere, necesse est sedere,* « patet eam de dicto intellectam et compositam esse veram, de re vero « intellectam et divisam, esse falsam. Et sic his in omnibus similibus, « quae Dei scientiam circa contingentia oppugnantes argumentantur, « secundum compositionem et divisionem falluntur ».

2º Quoniam Voluntas Divina non solum libere vult res extra Deum, sed etiam vult ut eae, quibus secundum modum suae naturae competit, ut sint contingentes, operentur contingentia; evidens est immutabilitatem scientiae visionis nullo modo obstarre contingentiae effectuum, qui proxime procedunt a causis secundis. Conferatur S. Thomas (1. p. q. 19. a. 8. et C. G. L. 1. c. 85), qui ibi clarissime demonstrat Divinam Voluntatem non auferre contingentiam a rebus. Ex quibus appetit libertatem arbitrii creaturae intellectivae nullum pati detrimentum sive ex parte Divinae Scientiae, sive ex parte Divinae Voluntatis. Obiectiones propositas et solutas invenies locis citatis et parallelis. Paucas inde seligimus

OBJECTIONES.

82. **Obiect. 1º.** A causa necessaria procedit effectus necessarius. Sed scientia Dei est causa scitorum. Cum ergo ipsa sit necessaria, sequitur

(1) C. G. L. 1. c. 67.

scita eius esse necessaria. Non ergo scientia Dei est contingentium.

Resp. Dist. mai. A causa, cuius necessitas consequitur liberam determinationem propriae voluntatis, *Nego*; a causa operante ex necessitate naturae, *subdist.* si sit causa proxima, *Conc.* si sit causa remota, *Nego*. **Contrad. min.** Scientia Dei est causa proxima scitorum, *Nego*; causa remota, *subd.* cuius necessitas, quum sermo est de scientia visionis, consequitur liberam determinationem Divinae Voluntatis, *Conc.* cuius necessitas eam antecedit, *Nego* et *nego utrumque consequens* (1).

Obiect. 2º. Omnis conditionalis, cuius antecedens est necessarium absolute, consequens est necessarium absolute. Sed huius conditionalis: *Si Deus scivit, hoc contingens futurum esse, hoc erit;* antecedens est necessarium absolute. Ergo et consequens est absolute necessarium.

Resp. Dist. mai. Consequens est necessarium necessitate se tenente ex parte intellectus cognoscentis, *Conc.* ex parte rei cognitae *subd.* si esset aliquid rei, *Conc.* si est aliquid animae cognoscentis, *Nego*. **Contrad. min.** illius conditionalis antecedens est necessarium necessitate se tenente ex parte Divinae Scientiae, *Conc.* ex parte rei scitae, *Nego* et *nego conseq.* « Quando in antecedente ponitur aliquid pertinens ad « actum animae, consequens est accipendum non secundum esse quod « in se est, sed secundum quod est in anima. Aliud enim est esse rei in « seipsa et esse rei in anima, ut puta si dicam, si anima intelligit ali- « quid illud est immateriale; intelligendum est, quod illud est imma- « teriale secundum quod est in intellectu, non secundum quod est in « seipso. Et similiter si dicam: *Si Deus scivit aliquid, illud erit,* conse- « quens intelligendum est prout subest divinae scientiae, scilicet prout « est in sua praesimalitate. Et sic necessarium est sicut et antece- « dens. *Quia omne quod est, dum est necesse est esse* (2). »

Obiect. 3º. Omne scitum a Deo necesse est esse. Sed nullum contingens futurum necesse est esse. Ergo nullum contingens futurum est scitum a Deo.

Resp. Dist. mai. necessitate se tenente ex parte Dei scientis, *Conc.* ex parte rei scitae, *Nego*. **Contrad. min.** quatenus accipitur in se, *Conc.* quatenus accipitur ut cognitum, *subd.* si cognoscatur ut futurum, *Conc.* si cognoscatur ut praesens, *Nego*. **Dist. conseq.** nullum contingens futurum est scitum a Deo ut futurum, *Conc.* ut praesens, *Nego*. Praeclaras sunt quae habet ad rem S. Thomas (C. G. Lib. 1. cap. 67.): « Cum dicitur: Deus scit vel scivit hoc futurum, medium quoddam accipitur inter divinam scientiam et rem scitam, scilicet *tempus in quo est locutio*, respectu cuius id quod a Deo scitum dicitur, est futurum, non autem est futurum respectu Divinae Scientiae quae in momento

(1) Cfr. S. Th. C. G. L. 1. cc. 67. et 85.

(2) 1. p. q. 14. a. 13. ad 2.